

Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

Національного
гірничого
університету

Науковий журнал

№ 2 (66) • 2019

Виходить 4 рази на рік • Заснований у березні 2003 р.

Економічна теорія
Економіка регіонів
Економіка промисловості
Економіка підприємства
Фінансовий ринок
Фінанси галузі та підприємства
Економіка природокористування
Економіко-математичні методи прийняття управлінських рішень
Менеджмент
Маркетинг
Розвиток економічної освіти

Дніпро
2019

Головний редактор	Г. М. Пилипенко
Заступники головного редактора	О. Г. Вагонова, О. І. Амоша
Голова редакційної ради	В. Я. Швець
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ (УКРАЇНА):	А. В. Бардась, І. П. Булеєв, А.Г. Герасименко, О.В. Єрмошкіна Ю. С. Залознова, М. І. Іванова, С. І. Кострицька, Є. В. Кочура, Н. І. Литвиненко, М. С. Пашкевич, Ю. І. Пилипенко, В. І. Прокопенко, Е. В. Прушківська, О. В. Трифонова, В. М. Шаповал.
ЗАКОРДОННІ ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:	В. Тарас (Університет Північної Кароліни, м. Грінсборо, США), М. Шефер (Науково-освітня асоціація «SERIKE», м. Мюнхен, Німеччина), Ш. Форліч (Вища банківська школа, м. Вроцлав, Польща)

Журнал включено до Переліку фахових видань України, в яких можуть друкуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук (Постанова президії ВАК України від 06.03.2015 № 261).

Журнал індексується в: Google Scholar, Index Copernicus, ResearchBib з 2013 року.

Провідний редактор	Н. А. Черченко
Літературний редактор	М. Л. Ісакова
Комп'ютерна верстка	О. В. Казимиренко

Журнал підписано до друку за рекомендацією вченої ради Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (протокол № 5 від 26.03.19 р.)

Наклад 300 прим. Зам. № _____

Підписано до друку 29.03.19 р. формат 60x90/8.

Ум. друк. арк. 15. Папір офсетний.

Журнал зареєстровано	у Державному комітеті інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України. Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ № 7070 від 18.03.2003 р.
----------------------	---

Засновник та видавець	Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»), м. Дніпро. Інститут економіки промисловості Національної академії наук України, м. Київ. Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1842 від 11.06.2004 р.
-----------------------	---

Адреса видавця та редакції	49027, м. Дніпро, пр. Дмитра Яворницького, 19, корп. 1 Тел.: +380 (56) 47-15-66, +380 (97) 115-75-45 e-mail: PilipenkoA@nmu.org.ua , web: ev.nmu.org.ua
----------------------------	---

National Technical University
Dnipro Polytechnic

ECONOMICS BULLETIN

of the National
Mining University

Scholarly Journal

№ 2 (66) • 2019

Quarterly statement • Founded in March 2003

Economic theory
Regional economics
Industrial economics
Economics of enterprise
Financial market
Branch and business finance
Environmental management
Econometrics in management decision making
Management
Marketing
Development of economic education and training

Dnipro
2019

Chief Editor	H. M. Pylypenko
Deputy Chief Editors	O. G. Vagonova, O. I. Amosha
Head of editorial board	V. Ya. Shvets
EDITORIAL BOARD (UKRAINE)	A. V. Bardas, I. P. Bulieiev, A. H. Gerasymenko, O. V. Iermoshkina Yu. S. Zaloznova, M. I. Ivanova, S. I. Kostyrytska, Ye. V. Kochura, N. I. Lytvynenko, M. S. Pashkevych, Yu. I. Pylypenko, V. I. Prokopenko, E. V. Prushkivska, O.V. Tryfonova, V. M. Shapoval
FOREIGN MEMBERS OF EDITORIAL BOARD	V. Taras (University of Northern Carolina, Greensboro, USA) M. Shefer (Scientific and educational association «SEPIKE», Magdeburg, Germany) S. Forlich (Wroclaw School of Banking, Wroclaw, Poland)

The journal is included in the list of specialized publications of Ukraine and is qualified for publishing results of dissertation papers for the degree of Doctor of Philosophy and PhD Candidate (Resolution of the Presidium of State Commission for Academic Degrees and Titles of Ukraine of 06.03.2015 # 261).

The journal is indexed in: Google Scholar, Index Copernicus, ResearchBib since 2013.

Senior editor	N. A. Cherchenko
Language editor	M. L. Isakova
Technical editor	O. V. Kazymyrenko

Passed for printing under recommendation of Academic Council of National Technical University Dnipro Polytechnic (transaction № 5 dated 26.03.19)

Number of copies printed 300. Order No ____.
Passed for printing 29.03.19 Sheet size 60x90/8
Presswork 15. Offset paper.

Journal was registered	at the State Committee for Informational Policy, Television and Radiobroadcasting of Ukraine on 18th March 2003. Certificate of state registration: KB # 7070.
Founder and editor	National Technical University Dnipro Polytechnic (State higher educational institution «National Mining University»), Dnipro, Certificate of Publisher ДК №1842 dated 11.06.2004 Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv
Address of editor and editorial office	19, Dmytra Yavornytskoho Ave., building 1, Dnipro, 49027 Tel.: +380 (56) 47-15-66, +380 (97) 115-75-45 e-mail: PilipenkoA@nmu.org.ua , web: ev.nmu.org.ua

ЗМІСТ

СТОП.

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Гузенко І. Ю. Теоретико-методологічний плюралізм і тоталітарний спадок в економічних дослідженнях.....	9
Лазебник Л. Л. Економічні інтереси в системі механізмів державного впливу на економіку	18
Смєсова В. Л. Інституційні фактори взаємодії економічних інтересів у системі відтворення економічних відносин суспільства.....	29
Прушківська Е. В., Ткачук А. М. Сутність та структура високотехнологічного сектору національної економіки.....	43
Багмет К. В. Розвиток соціальної сфери через призму інституційних змін	53
Мастило А. Я. Нормативно-правове забезпечення економічного розвитку інтелектуальної власності.....	63

ФІНАНСИ

Полях С. С. Взаємозв'язок між фінансовою замученістю населення та фінансовою стабільністю країни: теоретико-методологічний аспект.....	74
---	----

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Прохорова В. В., Мушнікова С. А. Інноваційність системи управління як умова забезпечення безпеки розвитку підприємств.....	82
Колещук О. Я. Формування ефективної системи стратегічного управління інноваційністю підприємств.....	91
Шاپовал В. М., Герасименко Т. В. Удосконалення механізму управління продуктивністю промислових підприємств України.....	99
Прушківський В. Г., Литовка В. А. Особливості розвитку корпоративної культури металургійних підприємств.....	108
Копча Ю. Ю. Формування системи оцінки кадрової складової підприємства при управлінні потенціалом економічної безпеки	116

МАРКЕТИНГ

Яценюк С. В. Маркетингові стратегії брендингу на ринку освітніх послуг: аспекти конкурентоспроможності ЗВО.....	123
--	-----

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ФІНАНСОВОЮ ЗАЛУЧЕНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ ТА ФІНАНСОВОЮ СТАБІЛЬНІСТЮ КРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

*С. С. Полях, аспірант, Сумський державний університет,
poljashonok@ukr.net*

У статті досліджуються наукові підходи щодо виявлення системи взаємозв'язку між такими поняттями, як фінансова доступність (залученість населення) та фінансова стабільність. Особливу увагу приділено питанню якості індикаторів, через які можна дослідити зв'язок між даними поняттями. На прикладі різних країн виявляються особливості фінансової доступності. Показано, що дане поняття можна трактувати як здатність відкрити поточний рахунок в банку чи в іншому фінансовому інституті, доступ до кредитних послуг офіційних фінансових інститутів, які дозволяють населенню інвестувати в освіту чи відкривати та розширювати власний бізнес, доступ до страхових продуктів, які допомагають людям краще управляти фінансовими ризиками або як здатність реалізації фінансових операцій з рахунку на рахунок замість платежів готівкою, що збільшує ефективність та прозорість грошових потоків.

Під час дослідження виявлено, що кількісно оцінити рівень фінансової доступності дозволяє система показників, розроблених Міжнародним валютним фондом, а саме: кількість підрозділів комерційних банків і небанківських фінансових інститутів, кількість точок доступу до фінансових послуг, кількість банкоматів комерційних банків, кількість депозитів на 1 тис. чол. дорослого населення, кількість кредитних угод на 1 тис. чол. дорослого населення, відношення «непрацюючих» банківських кредитів до загальної вартості банківського кредитного портфелю, банківський капітал, банківські активи та ін.

Виявлено, що фінансова доступність і фінансова стабільність тісно пов'язані між собою за рахунок наступних характеристик: фінансової відкритості, податкових ставок, рівня освіченості населення та глибини кредитної інформації. У той час, коли фінансова відкритість сприяє компромісу між фінансовою стабільністю і фінансовою доступністю, низькі податкові ставки, рівень освіти і глибина кредитної інформації дозволяють досягти синергії між фінансовою доступністю і фінансовою стабільністю. Вплив більш високої фінансової відкритості на компроміс між фінансовою доступністю і фінансовою стабільністю може бути особливо відчутним у менш розвинених країнах, в яких складніше забезпечити ефективний розподіл фондування на користь кредитоспроможного населення і фірм.

Ключові слова: фінансова доступність, фінансова стабільність, фінансовий ринок, економічний ріст, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, фінансовий інститут, фінансовий ризик, комерційний банк, страхова компанія.

Постановка проблеми. На сьогодні існує чітке розуміння сутності поняття «фінансова доступність» як необхідної умови сталого скорочення бідності та економічного зростання. Однак взаємозв'язок між фінансовою доступністю і традиційними для

фінансового сектору завданнями забезпечення стабільності, цілісності та захисту прав споживачів фінансових послуг поки недостатньо вивчені і не розглядалися в єдиному контексті. Дана ситуація почала виправлятися і набула особливої актуаль-

ності в посткризовий період, коли дослідження зазначеної проблематики могли допомогти зрозуміти причини настання фінансових структурних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Група дослідників на чолі із Деміргук-Кунт у своєму дослідженні [4] аналізують вплив фінансової доступності (залученості населення) на економічний ріст на рівні домогосподарств.

Наступна робота, виконана під авторством Хенга [5], була присвячена дослідженню впливу нових фінансових послуг на фінансову стабільність Болівії та фінансову залученість її населення. В роботі під авторством Гарсія [5] досліджується залежність між фінансовою стабільністю та фінансовою доступністю шляхом побудови кореляційної моделі на основі даних 2008 – 2016 рр. за більш, ніж 150 країн світу. В наступній розглянутій нами роботі Осандона [7] фінансова доступність, яка визначається як включення домогосподарств, компаній та інших агентів у фінансову систему країни за допомогою доступу до депозитних і кредитних послуг, може доповнювати регуляторні заходи, спрямовані на підтримку фінансової стабільності. В наступній роботі група авторів на чолі із Сіхак [2] роблять висновок, що компроміс між фінансовою доступністю (рівнем використання дорослим населенням і фірмами рахунків, платіжних, ощадних, кредитних / позикових і страхових послуг) і фінансовою стабільністю (вимірюється Z-score, відношенням портфеля банківських кредитів до сукупних депозитів, середніми процентними ставками за кредитами і депозитами, темпом приросту портфеля кредитів і депозитів та ін.) в цілому зустрічається більш часто, однак синергія між ними може статися приблизно з тією ж імовірністю.

Формулювання мети статті. Метою даного дослідження є виявлення сутнісного взаємозв'язку між поняттями «фінансова доступність» (залучення населення) та «фінансова стабільність», а також встановлення характеру їхньої взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, науковці у своїй роботі [4] формують такий набір основних характеристик фінансової доступності:

– фінансова доступність на базовому

рівні починається із вкладу або поточного рахунку в банку чи в іншому фінансовому інституті;

– фінансова доступність включає в себе доступ до кредитних послуг офіційних фінансових інститутів, які дозволяють населенню інвестувати в освіту чи відкривати та розширювати власний бізнес;

– завдяки фінансовій доступності відкривається доступ до страхових продуктів, які допомагають людям краще управляти фінансовими ризиками;

– фінансова доступність приносить користь для суспільства шляхом реалізації фінансових операцій з рахунку на рахунок замість платежів готівкою, що безперечно збільшує ефективність та прозорість грошових потоків.

Остання характеристика фінансової доступності може допомогти населенню здобути власну історію платежів, що лежить в основі формування кредитної історії клієнта. Так, в США за рахунок включення інформації про сплату комунальних та інших регулярних платежів до кредитної історії клієнта збільшилась кількість клієнтів фінансового ринку із високим кредитним рейтингом. Було виявлено, що найбільший подібний позитивний ефект прослідковувався саме серед громадян із низьким рівнем доходів, національних меншин, молоді та людей похилого віку [8].

Суть проведеного дослідження в Індії зводилась до того, що перевірявся ефект впливу мікрокредитування на жінок через 15 – 18 місяців і через 3 роки після того, як він був виданий. В даному випадку отриманий мікрокредит не спричинив появу нового бізнесу, однак, збільшились інвестиції в існуючий бізнес і прибутковість цих малих і середніх підприємств в середньому зроста. Варто зауважити, що збільшення відбулось за рахунок невеликої кількості максимально успішних підприємств. Домогосподарства під впливом мікрокредитування почали більше інвестувати в товари тривалішого використання і менше витратити на товари другорядної потреби.

Результат діяльності страхового сектору (страхові продукти) також можуть бути дуже важливим інструментом управління фінансовими ризиками. Дослідники відзна-

чають, що при мінімальному рівні страхування люди із низьким рівнем доходів надають перевагу одержання низького доходу за умови низьких ризиків при цьому.

Наступний аналіз [5] проводився лише для однієї країни, яка має свою специфіку розвитку фінансової системи, проте її досвід може стати прикладом для інших країн в плані використання механізмів впливу на зазначені об'єкти. Починаючи із 2013 р. в Болівії було запроваджено ряд за-

ходів і прийнято нормативні акти, які стосувалися фінансових послуг, зокрема, вони включали заходи, спрямовані на підвищення фінансової цілісності, тобто стабільності, країни. Основний перелік запроваджених заходів та результатів від цього запровадження представлено в наступній таблиці (табл. 1). Зазначаємо, що представлені результати в другому стовпці таблиці не знаходяться у відповідності до перерахованих заходів.

Таблиця 1

Перелік заходів, запроваджених у Болівії в 2013 р. в контексті управління фінансовими послугами країни, та результатів від цих заходів

Назва заходу	Отримані результати (ризик)
Кредит на покупку соціального житла повинен був складати максимум 5,5 – 6% в залежності від вартості житла	Житло, як основний вид гарантії під час банківського кредитування, робить банки більш чутливими до ризиків потенційних втрат внаслідок коливання цін на нерухомість (60% були забезпечені житлом, придбаним в іпотеку)
Корпоративний капітал повинен складати максимум 6%	Надання кредитів секторам, які були пов'язані з добуванням корисних копалин (80% експорту Болівії – це природні ресурси, які експортуються до Аргентини та Бразилії).
Мікрофінансування повинно відбуватись за ставкою максимум 11,5%	Концентрація експорту в одній (кількох) галузях та обмеження на диверсифікацію вказують на вразливість від зовнішніх шоків.
Кредит для суб'єкта малого та середнього бізнесу повинен бути на рівні максимум 6%	Висока концентрація депозитів, при якій на 0,32% рахунків лежать 69,7% обсягу сукупних депозитів.
Депозити повинні залучатись в залежності від терміну та суми вкладу під 0,18 – 4,1%	Надання кредитів на придбання житла і споживчих кредитів населенню, зайнятому більшою мірою в торгівлі
Для комерційних банків 60% кредитного портфеля повинні складати кредити виробничим секторам і на будівництво/ придбання соціального житла	Великі за обсягом кредити були видані обмеженій кількості позичальників, що провокує банки наражатись ідіосинкратичні ризики (близько третини банківських кредитів було надано менше ніж 1% позичальників)
Для банків, які займаються кредитуванням суб'єктів малого та середнього бізнесу 50% кредитного портфеля повинні складати кредити для суб'єктів малого та середнього бізнесу у сфері виробничого сектору	
Для фінансових інститутів, які займаються фінансуванням будівництвом/ придбанням житла, 50% кредитного портфеля повинні складати кредити на покупку/ будівництво соціального житла	

Крім того, спираючись на досвід інших країн, встановлення верхньої та нижньої меж для процесу кредитування в ситуації, якщо верхня межа визначена набагато нижче ринкових значень, це може обмежувати доступ до кредитних ресурсів, знижувати прозорість і різноманітність фінансових продуктів, і встановити таку конкурентоздатність, які б негативно відобразились на рівню фінансової доступності країни. Проаналізовані дані Болівії підтверджують, що введення відсоткових обмежень, які були на

порядок нижчими ніж історичні ринкові значення, вже мало негативний вплив на фінансову доступність, особливо на собі це яскраво відчували дрібні позичальники та позичальники із низьким рівнем доходів. В результаті цих «стимуляційних» заходів фінансові інститути, що забезпечували країну мікрокредитами, збільшили розмір позик проте втратили загальну кількість позичальників.

У наступному дослідженні даної проблематики [5] В якості ресурсної бази не-

обхідних статистичних показників використовувались огляди фінансової доступності Міжнародного валютного фонду (Financial Access Survey of The International Monetary Fund), база даних Світового банку про глобальний стан фінансової доступності у світі Global Findex та база даних всесвітнього фінансового розвитку (Global Financial Development Database). В результаті вхідний масив даних мав наступний вигляд:

- кількість підрозділів комерційних банків і небанківських фінансових інститутів;
- кількість точок доступу до фінансових послуг;
- кількість банкоматів комерційних банків;
- кількість депозитів на 1 тис. чол. дорослого населення;
- кількість кредитних угод на 1 тис. чол. дорослого населення;
- відношення «непрацюючих» банківських кредитів до загальної вартості банківського кредитного портфелю;
- банківський капітал;
- банківські активи;
- інші індикатори фінансової доступності.

Крім того, до аналізу також додавалися індикатори фінансової стабільності, які включали показники гнучкості, волатильності та банківських криз.

Оскільки дослідження проводилось в розрізі показників, країн та років, будувалась панельна регресія, де в якості незалежних факторів виступали такі індикатори фінансової доступності (частка підприємств малого та середнього бізнесу серед банківських непогашених кредитів і частка позичальників-суб'єктів малого та середнього бізнесу), а в якості залежної змінної індикатори фінансової стабільності (банківські «непрацюючі» кредити та Z-score банків). В результаті було виявлено, що збільшення обсягів кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу сприяє встановленню фінансової стабільності за рахунок зниження частки банківських «непрацюючих» кредитів та Z-score банків (імовірності дефолту фінансового інституту). Ріст рівня ВВП на душу населення сприяє росту фінансової стабільності в той час, коли збільшення час-

тки банківських кредитів, виданих приватному сектору, до ВВП знижує фінансову стабільність країни.

Також в даній статті будувалася ще одна модель (мікромодель [3]), за допомогою якої аналізувався загальний рівень впливу різноманітних обмежувальних факторів на фінансову доступність, яка розглядалась з точки зору:

- глибини (розміру гарантійних обмежень)
- доступності (вартості участі населення на фінансовому ринку країни);
- ефективності посередників (розмір спредів відсоткових ставок та вартість моніторингу).

Вхідні дані для побудови моделі були зібрані під час опитувань підприємств із шести країн Африки і Азії (Єгипет, Уганда, Кенія, Мозамбік, Філіппіни і Малайзія) та кількох країн Латинської Америки. Побудована симуляційна модель показує, що прирівнювання вартості участі населення на фінансовому ринку країни до нуля або зниження витрат на моніторинг до нульового рівня одночасно сприяє збільшенню ВВП і рівності розподілу доходів. Однак, в той же час, зниження розміру гарантійних обмежень до світового мінімуму здійснює позитивний вплив на ВВП і змішаний ефект на коефіцієнт Джинні. Таким чином, заходи, спрямовані на підвищення фінансової доступності для населення повинні включати в себе розробку нормативно-правової бази, підтримку інформаційного середовища, а також дій спрямованих на підвищення базової та фінансової грамотності з ціллю недопущення надмірної заборгованості у населення.

У статті також на основі простих міждержавних регресій було виявлено, що початкові значення різних показників фінансової доступності роблять позитивний вплив на темпи економічного зростання протягом останніх 10 років. Збільшення фінансової доступності для фірм і домогосподарств і збільшення кількості користувачів фінансовими послугами жіночої статі призводить до збільшення темпів економічного росту [8]. Сектори, що залежать від зовнішнього фінансування, показують більш високі темпи зростання в країнах з більш високими пока-

зниками фінансової доступності та використання фінансових послуг. Граничний ефект для економічного зростання від збільшення фінансової доступності та глибини фінансового ринку починає знижуватися на високих рівнях фінансового розвитку. Можлива навіть ситуація, коли ефект може стати негативним для деяких країн з розвинутою економікою. Також виявлено, що ризики для фінансової та економічної стабільності зростають, коли доступ до кредитів збільшується без ніяких обмежувальних заходів зі сторони регулятора [1]. В країнах, де банківський нагляд (вимірюється як міра дотримання загальних Базельських принципів ефективного банківського нагляду) здійснюється на високому рівні, доступ до кредитів позитивно впливає на Z-score банків. Таким чином, збільшення доступу до кредитів без відповідного регулювання – основний фактор для виникнення більшої фінансової нестабільності, а збільшення депозитної бази, навпаки, є чинником підвищення фінансової стабільності, проте належне регулювання відіграє вирішальну роль.

До недавнього часу ініціативи «Групи 20» в рамках Плану дій щодо фінансової доступності (Financial Inclusion Action Plan) [7] були зосереджені на забезпеченні фінансової доступності з боку споживача, і, відповідно, пропонувалися заходи щодо підвищення фінансової грамотності населення, які зачіпають закони щодо захисту прав споживачів. Однак ініціативи окремих країн «Групи 20» показали, що заходи, спрямовані на розширення банківської мережі можуть допомогти банкам, особливо в країнах з економікою, що розвивається, залучити нових клієнтів, які були виключені з фінансової системи, особливо це стосується вкладників. Безумовно це дасть позитивний ефект не тільки на фінансову доступність, але і на фінансову стійкість на рівні як окремих банків, так і країни в цілому.

Підтримка розширення банківських послуг в регіонах особливо в країнах з економікою, що розвивається, призведе до перерозподілу заощаджень з матеріальних активів у фінансові. Принаймні можна виділити 3 канали, через які це відбувається. Більш широка база вкладників:

– може допомогти згладити споживання в разі фінансових шоків;

– збільшує ефективність грошово-кредитної політики за допомогою розширення частки населення і фірм, на які може впливати зміна процентних ставок;

– забезпечує буфер ліквідності проти шоків на регіональному і державному рівнях.

У країнах з економікою, що розвивається, надмірне регуляторне навантаження і брак інфраструктури перешкоджають активному розширенню банківських послуг в регіонах. Мотивація банків розширювати свою діяльність в регіонах також залежить від фінансової грамотності населення та суб'єктів малого та середнього бізнесу і цифрової інфраструктури.

Дослідження показують, що територіальна близькість банківських відділень до сих пір є рушійною силою підвищення доступності фінансових послуг. Це означає, що банківська інфраструктура досі дуже важлива для залучення нових клієнтів, навіть не дивлячись на зростаючу значимість цифрових фінансових послуг. У зв'язку з цим для підвищення територіальної близькості банківських послуг рекомендується розвивати «кореспондентський» банкінг і вводити пропорційне регулювання.

Дослідження показують, що територіальна близькість банківських відділень до сих пір є рушійною силою підвищення доступності фінансових послуг. Це означає, що банківська інфраструктура досі дуже важлива для залучення нових клієнтів, навіть не дивлячись на зростаючу значимість цифрових фінансових послуг. У зв'язку з цим для підвищення територіальної близькості банківських послуг рекомендується розвивати «кореспондентський» банкінг і вводити пропорційне регулювання.

На основі досвіду країн «Групи 20» автор виділяє наступні моменти:

– необхідно спростити і уніфікувати ощадні та платіжні послуги для груп населення з низькими доходами. Так, деякі країни (Бразилія, Мексика, Південно-Африканська Республіка) ввели так звані базові рахунки для забезпечення спрощеного доступу до ощадних і платіжних послуг. Для відкриття такого рахунку клієнтові необхідно пройти процедуру спрощеної ідентифікації, при цьому за обслуговування базового рахунку плата не стягується. Для мінімізації ризиків фінансових інститутів для базових рахунків зазвичай встановлена максимальна сума, яку можна мати на рахунку.

– необхідно розвивати «кореспондентський» банкінг і банківські послуги в регіонах. Такі країни, як Бразилія і Мексика, показали, що якщо дозволити невеликим небанківським установам виступати в ролі банківських «кореспондентів», то таким чином можна сприяти розширенню фінансової дос-

тупності.

– необхідно впроваджувати пропорційне регулювання. Фінансові послуги повинні регулюватися в залежності від того, який ризик вони представляють для фінансової системи країни в цілому. Для країн «Групи 20» автор рекомендує ввести систему моніторингу впровадження пропорційного регулювання серед країн-членів.

Фінансова доступність і фінансова стабільність тісно пов'язані між собою через наступні характеристики [2]:

- фінансова відкритість;
- податкові ставки;
- рівень освіченості населення;
- глибина кредитної інформації.

У той час, як фінансова відкритість сприяє компромісу між фінансовою стабільністю і фінансовою доступністю, низькі податкові ставки, рівень освіти і глибина кредитної інформації дозволяють досягти синергії між фінансовою доступністю і фінансовою стабільністю.

Вплив більш високої фінансової відкритості на компроміс між фінансовою доступністю і фінансовою стабільністю може бути особливо відчутним в менш розвинених країнах, в яких складніше забезпечити ефективний розподіл фондування на користь кредитоспроможного населення і фірм. Низькі податкові ставки можуть генерувати синергію фінансової доступності та фінансової стабільності внаслідок низької соціальної захищеності населення, що проживає в країнах з низькими податковими ставками і внаслідок цього вимушеного більше заощаджувати. Рівень освіти позитивно впливає на рівень фінансової грамотності та відповідальну фінансову поведінку. Глибина кредитної інформації покращує систему відбору кредитоспроможних клієнтів.

Висновки. Проведені дослідження показали відсутність серед науковців єдиного підходу щодо розуміння системи взаємозв'язку між даними категоріями, тому питання щодо оцінки взаємозв'язку між фінансовою доступністю і фінансовою стабільністю залишається відкритим і потребує досконаліших подальших досліджень.

Фінансово стабільне середовище сприяє підвищенню загального рівня довіри населення до фінансового ринку, що робить

його більш доступним і відкритим з однієї сторони. З іншої сторони – фінансова доступність закладає потужну основу для створення «здорового» фінансового середовища, в якому усуваються дисбаланси, спровоковані більшою мірою відсутністю достатньої інформації про ринок та недосконалим регулюючим процесом. Інформаційна асиметрія між клієнтами фінансового ринку та фінансовими інститутами щодо нових фінансових продуктів та послуг створює ситуацію розбалансованості фінансової системи, враховуючи той факт, що щорічно на фінансовий ринок виходить близько 150 млн. нових клієнтів. Тобто активні дії фінансових інститутів, спрямовані на розширення клієнтської бази фінансового сектору, можуть «розхитати» ринок і наповнити його недосвідченими та схильними до прийняття високо ризикованих рішень. Таким чином, фінансові інститути не повинні зловживати своїми інформаційними перевагами.

Специфіка фінансового ринку країни, традиції організації та ведення бізнесу, цілий ряд фінансових і нефінансових показників створюють основу для появи нових підходів та концепцій.

Література

1. Čihák M. Banking Regulation and Supervision around the World: A Crisis Update / A. Demirgüç-Kunt, M. S. Martinez Peria, A. Mohseni – Policy Research Working Paper. No. 6308. World Bank, Washington, DC. 2012.
2. Čihák M. The nexus of financial inclusion and financial stability. A study of trade-offs and synergies / D.S. Mare, M. Melecky – WB WORKING PAPER WPS. 2016. No. 7722.
3. Dabla-Norris E. Distinguishing Constraints on Financial Inclusion and Their Impact on GDP, TFP, and Inequality / Y. Ji, R. Townsend, F. Unsal – NBER Working Paper. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research. 2015. No. 20 821.
4. Demirguc-Kunt A. Financial inclusion and inclusive growth: a review of recent empirical evidence / L. Klapper, D. Singer – WB POLICY RESEARCH WORKING PAPER. 2017. No. 8040.
5. García M. J.R. Can financial inclusion and financial stability go hand in hand? – ECONOMIC ISSUES JOURNAL ARTICLE. 2016.
6. Heng D. Impact of the new financial services law in bolivia on financial stability and inclusion – IMF WORKING PAPER. 2015. No. 15 / 267.
7. Ossandon Busch M. Broadening the g20 financial inclusion agenda to promote financial stability: the role for regional banking networks - G20 INSIGHTS. 2017.

8. Sahay R. Financial Inclusion: Can It Meet Multiple Macroeconomic Goals? / M. Čihák, P. N'Diaye, A. Barajas, D. Ayala Pena, R. Bi, Y. Gao, A. Kyobe, L. Nguyen, C. Saborowski, K. Svirydzhenka, R. Yousefi // IMF Staff Discussion Notes. 2015. SDN / 15 / 17.

9. Turner M. New Pathway to Financial Inclusion: Alternative Data, Credit Building, and Responsible Lending in the Wake of the Great Recession / P. Walker, C. Sukanya, R. Varghese // A PERC Press.

References

1. Čihák, M., Demirgüç-Kunt, A., Martinez Peria, M.S., & Mohseni, A. (2012). Banking Regulation and Supervision around the World: A Crisis Update. Policy Research Working Paper, 63, 08, 74-82.

2. Čihák, M., Mare, D.S., Melecký M. (2016) The nexus of financial inclusion and financial stability. A study of trade-offs and synergies. WB WORKING PAPER WPS, 77, 22, 25-33

3. Dabla-Norris, E., Ji, Y., Townsend, R., & Unsal, F. (2015) Distinguishing Constraints on Financial Inclusion and Their Impact on GDP, TFP, and Inequality. NBER Working Paper. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 20, 821, 82-92.

4. Demirguc-Kunt, A., Klapper, L., & Singer, D. (2017) Financial inclusion and inclusive growth: a review of recent empirical evidence. WB POLICY RESEARCH WORKING PAPER, 80, 40, 43-49.

5. García, M. J.R. (2016) Can financial inclusion and financial stability go hand in hand?. ECONOMIC ISSUES JOURNAL ARTICLE, 5, 21, 13-20.

6. Heng, D. (2015) Impact of the new financial services law in bolivia on financial stability and inclusion. IMF WORKING PAPER, 15, 267, 69-76.

7. Ossandon Busch, M. (2017) Broadening the g20 financial inclusion agenda to promote financial stability: the role for regional banking networks G20 INSIGHTS, 4, 11, 48-52.

8. Sahay, R., Čihák, M., N'Diaye, P., Barajas, A., Ayala Pena, D., Bi, R., Gao, Y., Kyobe, A., Nguyen, L., Saborowski, C., Svirydzhenka, K., & Yousefi, R. (2015) Financial Inclusion: Can It Meet Multiple Macroeconomic Goals?. IMF Staff Discussion Note, 15, 17, 121-130.

9. Turner, M., Walker, P., Sukanya, C., & Varghese, R.A (2017) New Pathway to Financial Inclusion: Alternative Data, Credit Building, and Responsible Lending in the Wake of the Great Recession. ECONOMIC ISSUES JOURNAL ARTICLE, 5, 21, 13-20.

ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ФИНАНСОВОЙ ВОВЛЕЧЕННОСТЬЮ НАСЕЛЕНИЯ И ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛЬНОСТЬЮ СТРАНЫ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

С. С. Полях, аспирант, Сумской государственной университет

В статье исследуются научные подходы по выявлению системы взаимосвязей между такими понятиями, как финансовая доступность (вовлеченность населения) и финансовая стабильность. Особое внимание уделено тем индикаторам, по которым можно исследовать связь между данными понятиями. На примере разных стран выявляются особенности финансовой доступности. Так, данное понятие можно трактовать как способность открыть текущий счет в банке или в другом финансовом институте, доступ к кредитным услугам официальных финансовых институтов, которые позволяют населению инвестировать в образование открывать и расширять собственный бизнес, доступ к страховым продуктам, которые помогают людям лучше управлять финансовыми рисками или как способность реализации финансовых операций со счета на счет вместо платежей наличными, что увеличивает эффективность и прозрачность денежных потоков.

При проведении исследования выяснено, что количественно оценить уровень финансовой доступности позволяет система показателей, разработанных Международным валютным фондом: количество подразделений коммерческих банков и небанковских финансовых институтов, количество точек доступа к финансовым услугам, количество банкоматов коммерческих банков, количество депозитов на 1 тыс. чел. взрослого населения, количество кредитных сделок на 1 тыс. чел. взрослого населения, отношение «неработающих» банковских кредитов к общей стоимости банковского кредитного портфеля, банковский капитал, банковские активы и др. Выявлено, что финансовая доступность и финансовая стабильность тесно связаны между собой за счет следующих характеристик: финансовой открытости, налоговых ставок, уровня образованности населения и глубины кредитной информации. В то время как финансовая открытость способствует компромиссу между финансовой стабильностью и финансовой доступностью, низкие налоговые ставки, уровень образования и глубина кредитной информации позволяют достичь синергии между финансовой доступностью и